Oana BOC
(Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)

Metafora și instituirea sensului poetic. O privire dinspre și înspre Blaga

Abstract: (*The Metaphor and the Creation of Poetic Meaning. An Outlook from and towards Blaga*) Literary text interpretation from a poetic and stylistic perspective presupposes a functional approach aimed at identifying and interpreting the linguistic categories (as pre-textual units, already rendered within and through the idiomatic tradition) and the textual ways of establishing meaning, as well as the discovery of semantic functions beyond textual expression, which are geared towards a type of finality that is specific to literary textuality: the creation of poetic worlds. World-conceiving is, in fact, as Eugeniu Coşeriu reveals, the essential and intrinsic finality of poetry, the poetic finality. We are setting ourselves, in the present paper, with the task of presenting certain aspects to help disclose the essential role of the metaphor in instituting poetic meaning, not only at a syntagmatic level, as a literary device, but especially at a macro-textual level, as a global semantic strategy, as foreshadowed by the anthropological poetics, starting from Blaga's metaphorical functions. The poetic act creates its own referent during (and simultaneously to) the process of creation of meaning with poetic finality, by interrupting the primary organisation of the world rendered by language and by an individual and free reconfiguration of the world order, in an independent universe of discourse. And this is an essential metaphorical process wich is guided by the poetic principle of the transgression of the "ordinary system of meanings" into a different "ontological horizon", in Lucian Blaga's terms. Moreover, investigating the uniqueness presented by the discursive and textual techniques, that is to say, of the discursive form – which, in L. Blaga's vision, is in itself metaphorical – discloses the uniqueness of the poetic meaning and, implicitly, of the instituted poetic world, as we shall demonstrate in our paper.

Keywords: *metaphor*, *poetic meaning*, *universe of discourse*, *poetic finality*, *stylistics*

Rezumat: Interpretarea textului literar din perspectivă poetico-stilistică presupune o abordare funcțională care vizează atât identificarea și interpretarea categoriilor lingvistice (ca unități pre textuale, deja date în și prin tradiția idiomatică) și a modalităților textuale de instituire a sensului, cât și descoperirea funcțiilor semantice dincolo de expresia textuală, funcții care sunt orientate spre finalitatea specifică textualității literare, cea a creației de lumi poetice. Creația de lumi reprezintă, de fapt, așa cum arată Eugeniu Coșeriu, finalitatea esențială și intrinsecă a poeziei, finalitatea poetică. Ne propunem să prezentăm în lucrarea noastră câteva aspecte care să releve rolul esențial al metaforei în instituirea sensului poetic, nu doar la nivel sintagmatic, în calitate de figură de stil, ci mai ales, la nivel macrotextual, ca strategie semantică globală, așa cum prefigurează perspectiva poeticii antropologice, pornind de la funcțiile metaforice blagiene. Actul poetic este cel care instituie propriul referent, în cadrul (și concomitent) procesului creator de sens, prin suspendarea organizării primare a lumii date prin limbă şi printr-o reconfigurare proprie şi liberă a ordinii lumii, într-un univers de discurs autonom. Iar acest proces este unul esenţial metaforic, orientat de principiul poetic al transgresiunii „sistemului obișnuit de semnificații” într un alt „orizont ontologic”, în termenii lui Lucian Blaga. Investigarea unicității modalităților discursiv-textuale, adică a formei discursive – care este în viziunea lui L. Blaga ea însăși metaforică – relevă unicitatea sensului poetic și, implicit, a lumii poetice instituite, așa cum vom demonstra în lucrarea noastră.

Cuvinte-cheie: *metaforă*, *sens poetic*, *univers de discurs*, *finalitate poetică*, *stilistică*

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

1. Considerații generale

Obiectivul acestei prezentări este acela de a releva câteva aspecte din teoria blagiană asupra metaforei, pe care le consider importante în înţelegerea adecvată a textualităţii literare, înţelegere care ar trebui să ţină cont de următoarele aspecte de ordin general:

a. esenţa poeticului este creativitate absolută („subiectul absolut”[1] reinstituie, prin semnificatele limbii şi dincolo de ele, la nivelul sensului textual poetic, o nouă viziune a lumii[2] care reprezintă, de fapt, creaţia unei alte lumi: a lumii poetice, esențial metaforice);

b. locul şi finalitatea poeticului în raport cu ansamblul fenomenelor de limbaj relevă specificitatea și autonomia tipologică a textualității poetice (poeticul reprezintă, aşa cum argumentează Eugeniu Coşeriu, „locul manifestării plenare” a lingvisticului, „plenitudinea funcțională” a limbajului sau, altfel spus, actualizarea maximală a posibilităţilor de sens ale limbajului[3] şi astfel se pot evita perspective reducţioniste cum ar fi cea a limbajului poetic înţeles ca „deviere”, ca funcţie ornamentală sau ca funcție particulară printre altele, subordonată funcției generale comunicative, ca în teoria lui Jakobson);

c. dincolo de ‘expresia’ textului (care reprezintă doar un prim nivel semiotic) şi mai ales, pornind de la această expresie textuală, trebuie căutat şi reinstituit un conţinut specific care este sensul (prin care în textul literar se instituie o lume, *creaţia de lumi* fiind, de fapt, finalitatea specifică textului literar[4]).

Am sintetizat în aceste trei aspecte menționate și câteva dintre principiile teoretice generale oferite de lingvistica integrală elaborată de E. Coșeriu, principii care reprezintă, aşa cum am argumentat de mai multe ori[5], un fundal teoretic necesar în abordarea adecvată a textualității literare, din perspectiva poeticii și a stilisticii.

[1] În timp ce subiectul creator de limbaj este un „subiect relativ”, „un subiect între subiecte”, subiectul creator de poezie (de artă în general) este un subiect absolut, „unic, singur, în sine”, „dezlegat de relaţiile pe care le are” (Coşeriu 2004, 80), adică un subiect universal, care se raportează numai la ceea ce el a creat.

[2] Am discutat câteva aspecte referitoare la conceptul de *viziune a lumii* în poezie, în articolul *De la cuvânt la text. Poezia și viziunea lumii* (Boc 2018), unde am argumentat faptul că realitatea conceptualizată prin limbă este interiorizată și, apoi, restitutită într-o reorganizare liberă şi absolută în actul poetic creator de imagini şi de lume.

[3] „Tutte le relazioni segniche, nonché le corrispondenti evocazioni, compaiono nella loro piena attualizzazione nel linguaggio poetico.” (Coseriu 1981/1997, 140); „Nel linguaggio poetico deve scorgersi dunque il linguaggio nella sua piena funzionalità. La poesia – e con poesia va intesa non già la poesia in senso stretto, ma la letteratura come arte – è il luogo del dispiegarsi della compiutezza funzionale del linguaggio” (Coseriu 1981/1997, 141).

[4] „(...) poezia e întotdeauna absolută şi creează şi alte lumi posibile” (Coseriu 1971/1977, 206-207; Coşeriu 2009, 165).

[5] Pentru o relevare de ansamblu a importanței și a numeroaselor posibilități de reconstrucție conceptuală a poeticii pe fundamentele lingvistice și filosofice ale teoriei coșeriene, amintesc câteva studii în care am tratat mai amplu această problematică: Boc 2007, 2015a, 2015b.

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

De asemenea, consider că aceste coordonate sunt identificabile (în alți termeni) și în teoria blagiană asupra metaforei, teorie care oferă nenumărate deschideri asupra înțelegerii sensului poetic în specificitatea lui.

Așadar, în continuare voi discuta câteva aspecte care să releve rolul esențial al metaforei în instituirea sensului poetic, nu doar la nivel sintagmatic, în calitate de figură de stil, ci mai ales, la nivel macrotextual, ca strategie semantică globală, așa cum prefigurează perspectiva poeticii antropologice întemeiate de M. Borcilă, pornind tocmai de la funcțiile metaforice blagiene. Reamintesc faptul că această perspectivă teoretică a lui Lucian Blaga, reelaborată în conceptele semanticii integrale coşeriene şi în conexiune cu această perspectivă integralistă, constituie baza unei originale dezvoltări în direcţia unui proiect de poetică a culturii realizat de M. Borcilă în numeroase studii[1].

2. Metafora revelatoare şi actul poetic ca „act revelator”

Lucian Blaga acordă metaforei un statut ontologic, considerând că metaforicul ţine de ordinea structurală a spiritului uman, limbajul poetic fiind „în cea mai intimă esenţă a sa ceva metaforic”.

Teoria dualităţii metaforice blagiene este axată, așa cum remarcă M. Borcilă (Borcilă, 1997), pe diferenţa fundamentală dintre creativitatea din cadrul limbajului (sfera metaforicii limbajului), ilustrată prin metaforele plasticizante[2] şi creativitatea culturală (care integrează şi sfera creaţiilor literar-artistice), ilustrată prin metaforele revelatoare, realizate prin mijloace de limbaj, dar cu o funcţie proprie, radical diferită de cea a limbajului.

> Se poate spune despre aceste metafore că au un caracter *revelator*, deoarece ele anulează înţelesul obişnuit al faptelor, substituindu-le o nouă viziune. Aceste metafore nu plasticizează numai nişte fapte în măsura cerută de deficienţa numirii şi expresiei lor directe, ci ele suspendă înţelesuri şi proclamă altele (Blaga 1937/1994, 37).

Interpretând dintr-o perspectivă funcțională această dihotomie metaforică blagiană (disociabilă mai ales pe baza criteriului fundamental al *menţinerii* vs. al *anulării* sau *suspendării „semnificaţiei obişnuite a faptelor”*), M. Borcilă distinge două principii și finalități distincte situate la niveluri semantice diferite: pe de o parte principiul lingvistic, plasticizant, care actualizează finalitatea semnificativă din teoria coșeriană și se situează la nivelul semnificatului (conținut al limbii), iar pe de altă parte, principiul translingvistic, ‘poetic’, care vizează finalitatea poetică, și se situează la nivelul sensului (conținut specific textului, actului discursiv).

[1] Amintim aici doar Borcilă 1987, 1996, 1997a, 1997b, 2002.

[2] „Metaforele plasticizante se produc în cadrul limbajului prin apropierea unui fapt de altul, mai mult sau mai puţin asemănător (…). Metaforele plasticizante nu îmbogăţesc cu nimic conţinutul ca atare al faptului la care ele se referă.” (Blaga 1994 / 1937, 31).

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

Consider că această perspectivă teoretică dezvoltată de M. Borcilă este extrem de relevantă și utilă pentru înțelegerea specificității sensului poetic (literar), ca sens orientat de finalitatea poetică, mai exact, ca sens care are ca finalitate internă creația de lumi. Actul poetic este înțeles ca „act revelator", concept teoretizat de M. Borcilă pe baza conceptului blagian de metaforă revelatoare, mai exact, ca sens generat în procesul de „creaţie de lumi", „prin transgresiunea orizontului experienţial primar şi a «semnificaţiei faptelor» constituite în/prin limbaj." (Borcilă 1997, 161).

De asemenea, M. Borcilă consideră că mecanismul funcţional al metaforei revelatoare descris de Blaga[1] poate fi identificat la nivel macrotextual. Textul 'poetic' este, aşadar, o metaforă revelatoare extinsă prin care se construieşte o viziune a unei alte lumi, viziune 'ontologic' distinctă de cea a lumii empirice.

Aşadar, consider că această perspectivă a poeticii antroplogice, fundamentată pe conceptul de metaforă revelatoare a lui L. Blaga, poate să explice și să ofere conceptele operaționale și cadrul teoretic pentru a înțelege faptul esențial că actul poetic este cel care instituie propriul referent, în cadrul (și concomitent) procesului creator de sens, prin suspendarea organizării primare a lumii date prin limbă şi printr-o reconfigurare proprie şi liberă a ordinii lumii, într-un univers de discurs autonom. Iar acest proces este unul esenţial metaforic orientat de principiul poetic al transgresiunii „sistemului obişnuit de semnificaţii" într-un alt „orizont ontologic", în termenii lui Lucian Blaga.

3. Funcţia metaforică a materialităţii în poezie în concepția lui Lucian Blaga

Un alt aspect important asupra căruia am dori să ne oprim, este cel referitor la faptul că funcţia ontologică revelatoare a metaforei este înţeleasă de Blaga nu numai la nivelul conţinutului, ci şi la nivelul configuraţiei materiale, al organizării unice şi absolute a materiei:

> În limbajul poetic cuvintele nu sunt numai expresii, ci sunt corpuri, substanţe, care solicită atenţia ca atare. S-ar zice că stările sufleteşti exprimate în poezie câştigă, datorită acestor virtuţi actualizate ale cuvintelor, potenţa unui mister revelat în chip definitiv. Cuvintele limbajului poetic devin deci revelatorii prin însăşi substanţa lor sonoră şi prin structura lor sensibilă, prin articularea şi ritmul lor. Ele nu exprimă numai ceva prin conţinutul lor conceptual, ci devin revelatorii prin însăşi materia, configuraţia şi structura lor materială (…). Limbajul poetic este prin urmare prin latura sa materială, ritmică şi sonoră ca atare, ceva « metaforic » (…). Limba poetică e aşadar revelatorie şi nu simplu

[1] Blaga relevă mecanismul funcţional intrinsec al metaforei revelatorii: 1. „ecvaţia" sau „suprapunerea analogic-dizanalogică a conţinuturilor celor două fapte apropiate" (soarele este pe de o parte ceea ce ştim că este, pe baza cunoaşterii şi a experienţei lumii -„faptul concret «a»"-, iar pe de altă parte, este „lacrima Domnului", „semnul vizibil" al unui mister, „x", „care cheamă şi provoacă un act revelator"); 2. conştientizarea mai pregnantă a *dizanalogiei* ca element specific metaforei revelatorii în comparaţie cu metafora plasticizantă; 3. anularea „înţelesului obişnuit al faptelor" şi substituirea lor cu "o nouă viziune", prin care metafora revelatorie „suspendă înţelesuri şi proclamă altele" (v. Blaga 1937/1994, 36-39; 85-86).

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

> expresivă și întrucât revelatorie, ea poate fi învestită cu epitetul « metaforicului », indiferent că utilizează sau nu metafore propriu-zise. (Blaga 1937/1994, 91-92).

Pentru L. Blaga, limbajul poetic este un limbaj în sine, marcat de unicitate, şi nu o structurare lingvistică întâmplătoare, opțională, parafrazabilă, a unui conţinut oarecare ce poate fi comunicat, în alte circumstanţe în moduri diferite. Corporalitatea expresiei devine, astfel, profund metaforică, revelatoare.

Nu putem să nu amintim aici „revolta" unor scriitori faţă de înţelegerea limbajului ca „instrument" şi în consecinţă refuzul lor de a „utiliza" limbajul (în această accepţiune utilitară). Astfel, Jean-Paul Sartre relevă „retragerea poetului din limbajul-instrument" şi alegerea definitivă a atitudinii poetice care nu consideră cuvintele drept semne (deja create), ci drept "lucruri", „obiecte", înţelese ca imagini esenţiale ale lumii care se creează chiar în actul poetic însuși:

> Et comme le poète n'*utilise* pas le mot, il ne choisit pas entre des acceptions diverses et chacune d'elles, au lieu de lui paraître une fonction autonome, se donne à lui comme une qualité matérielle qui se fond sous ses yeux avec les autres acceptions. (Sartre 1948, 20).

Cred că putem identifica în aceste considerații ale lui Blaga și Sartre față de limbajul poetic, aceeași înțelegere a poeziei ca „limbaj absolut" de care vorbește E. Coșeriu, ca limbaj consubstanțial cu logosul semantic aristotelic, prin care se delimitează esențe, modalități universale de a fi. Așadar, finalitatea poetică (a creației de lumi) nu este reductibilă la finalitatea comunicativă, iar semnele limbajului nu sunt instrumente pentru a desemna ceva diferit (pentru că „limbajul poetic nu este un uz printre altele", cum remarca E. Coșeriu). Astfel, în poezie, cuvintele limbii *există* ca „obiecte" poetice (ca entități poetice sub semnul lui *energeia*), ca imagini esențiale ale lumii create prin intermediul lor şi dincolo de ele. Deoarece, așa cum remarcă Ileana Oancea, în *Poezie și semioză*, referindu-se chiar la această natură esențial metaforică a limbajului în concepția lui Blaga,

> […] tocmai prin redobândirea *materialității* pierdute, adică prin alcătuirea sa fizică, indiferentă în limbajul obișnuit, dar semnificantă acum, devine limbajul poetic analog stărilor, gândurilor, trăirilor pe care acest limbaj le exprimă. (Oancea 1999, 72).

De asemenea, mai amintim și faptul că referindu-se la accepţiunea blagiană a metaforicului (ca funcţie ontologică revelatoare) şi în special la capacitatea metaforic-revelatoare a „dispunerii sintactice şi a sonorităţii intrinseci a cuvintelor", Ioana Em. Petrescu remarca faptul că

> […] sintaxa poetică sau substanţa sonoră a materialului lexical ordonat în poezie reprezintă, în această accepţie lărgită, constituenţi ai metaforei poetice globale, care se

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

articulează doar accidental pe « noduri metaforice » – esenţiale –, adică pe trop. (Petrescu 1989, 90).

Această „corporalitate" a expresiei, reprezintă în ultimă instanţă şi un atribut al unicităţii textului poetic. Lorenzo Renzi remarca faptul că de această „compenetrare a sunetului şi a semnificatului depinde cel puţin una dintre dificultăţile traducerii poeziei dintr-o limbă în alta", deoarece „poezia reuşită conferă un sentiment de desăvârşit, de inevitabil, asemeni unui petic de natură, o piatră sau o scorie, care are acea formă şi n-ar putea să aibă o alta." (Renzi 2000, 26). Identificăm și în această viziune plastică asupra poeziei aceeaşi idee a limbajului poetic ca limbaj absolut, ca manifestare maximală a funcţiei creatoare.

Așadar, aceste aspecte relevă tocmai faptul esențial că unicitatea sensului şi a lumii create este intim şi esenţial legată de unicitatea organizării la nivelul expresiei, care devine ea însăşi „revelatoare" a unui „mister", în sensul blagian al termenului. Astfel, consider că în poezie, unicitatea expresiei nu reprezintă un simplu fapt de expresivitate (care, de altfel, ar putea fi întâlnit și în limbajul cu finalitate practică sau chiar științifică), ci relevă modalități textuale prin care misterul lumii este asumat și transformat în imagine perceptibilă. Cuvintele în poezie nu mai sunt semne care trimit la lume (așa cum este aceasta cunoscută prin experiență), ci reprezintă chiar imagini ale lumii create, altfel spus, cuvintele nu exprimă lumea, ci ele chiar sunt lumea, o creează, instituind acel dublu raport reciproc „de asemănare magică și de semnificare" (de care vorbea Sartre, 1948, 17-21).

Această înţelegere este fundamentală pentru abordarea textualităţii literare: perspectiva lui „cum se spune"[1] este relevantă şi reprezintă calea de acces spre perspectiva lui „ce se spune"[2].

4. Aspecte ale instituirii sensului în poemul *Risipei se dedă Florarul*, de Lucian Blaga

Luând în considerare toate aceste aspecte discutate (*dinspre* viziunea teoretică a lui Blaga), ne vom îndrepta privirea *înspre* Blaga, înspre opera sa poetică, mai exact, înspre poemul *Risipei se dedă Florarul*. Voi încerca în continuare, foarte succint, să

[1] Poeticitatea nu poate fi redusă doar la aspectele formale. Deşi specificitatea poetică nu rezidă în structurarea formală a textului (şi un slogan publicitar sau chiar un tratat de medicină pot fi redactate în versuri, acest fapt neconferindu-le, însă, poeticitate), totuşi „concentrarea asupra mesajului însuşi", teoretizată de R. Jakobson este un aspect care nu poate fi ignorat în cadrul unui demers interpretativ. Chiar dacă întregul cadru teoretic în care Jakobson vorbeşte despre „funcţia poetică a limbajului" nu poate fi acceptat, teoria lui Jakobson ascunde o intuiţie fundamentală, aşa cum a remarcat E. Coşeriu: aceea că în focalizarea asupra mesajului „de dragul mesajului însuşi" rezidă credinţa că limbajul poetic este un limbaj absolut. Cred că această concepție jakobsoniană, adesea contestată ar putea fi recuperată, tocmai din perspectiva dezvoltată de L. Blaga.

[2] Am discutat mai amplu aceste aspecte privind principiul funcţiei, al conţinutului care motivează forma, în lucrarea noastră: Boc 2007.

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

relev câteva aspecte privind modalitățile textuale care evidențiază *dinamica metaforică de instituire a sensului* în acest text. În această abordare ne asumăm perspectiva poeticii antropologice întemeiate de Mircea Borcilă, care teoretizează faptul că mecanismul funcţional al metaforei revelatoare descris de Blaga poate fi identificat la nivel macrotextual, textul poetic fiind, aşadar, o metaforă revelatoare extinsă, iar procesul de instituire a sensului putând fi urmărit, astfel, pe „traseul" unei 'dinamici metaforice' instauratoare de sens şi de lume în mod implicit. Astfel, abordarea pe care o propun nu urmează linearitatea textului, ci urmărește momentele acestei dinamici metaforice.

Tensiunea semantică maximală (momentul diaforic, în termenii propuși de Mircea Borcilă), acea „suprapunere analogic-dizanalogică" de care vorbește Blaga, o descoperim în finalul poemului prin coexistența până la amalgamare a posibilității și a imposibilității împlinirii iubirii:

Visând, întrezărim prin doruri –
latente-n pulberi aurii –
păduri ce ar putea să fie
şi niciodată nu vor fi.

Antropos și Cosmos sunt amalgamate, nediferențiate, natura inferând, de fapt, acest conflict în plan uman, prin chiar consubstanțialitatea cu cuplul de îndrăgostiți. Astfel, tensiunea este amplificată prin această proiectare și interiorizare din planul naturii în plan afectiv uman, mai exact, posibilitatea împlinirii cuplului prin iubire coexistă cu imposibilitatea actualizării acestei virtualități, cu negarea absolută a acestei împliniri, realizată la nivel idiomatic printr-un cumul de negații: adverbul negativ (*niciodată*) și forma negativă a verbului (*nu vor fi*). Puternic catalizator al tensiunii, adverbul *niciodată* cumulează prin negație cele trei axe temporale, față de care se situează într-o metatemporalitate (postulând implicit: nici în trecut, nici în prezent, nici în viitor).

Atenuarea tensiunii (momentul endoforic, în termenii lui M. Borcilă) îl identificăm în strofele:

De pe stamine de alun,
din plopii albi, se cerne jarul.
Orice-nceput se vrea fecund,
risipei se deda Florarul.

Polenul cade peste noi,
în preajmă galbene troiene
alcătuieşte-n aur fin.
Pe umeri cade-ne şi-n gene.

Ne cade-n gură când vorbim,
şi-n ochi, când nu găsim cuvântul.

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

Şi nu ştim ce păreri de rău
ne tulbură, pieziş, avântul.

Acest moment al dinamicii metaforice este marcat prin autonomizarea cuplului față de natură, prin disocierea Antropos-Cosmos, dar acestea aflându-se în continuare într-o permanentă comuniune. Evitarea tensiunii se realizează printr-un transfer de ipostaze. Umanul este caracterizat prin pasivitate, printr-o atitudine statică, în timp ce natura este instituită într-o ipostază dinamică (verbele de mișcare sunt frecvente: *se cerne, se dedă, cade, alcătuiește*). Cuplul este copleșit de exuberanța naturii și receptează pasiv risipa de fecunditate, actualizată nu doar lexical, prin adjectivul *fecund* (*orice-nceput se vrea fecund*), ci și metonimic – prin substantivele *stamine, polen*. Poetul construiește, astfel, un univers erotizat[1] prin sugestii de fecunditate vegetală și printr-o explozie cromatică sugerând lumina și căldura propice acestei fecundități (*jar, alb, galben*). Se produce, astfel, o izbucnire a sentimentului de iubire care este transpus în natură, o natură transfigurată metaforic prin proiecția afectivă a umanului, și apoi întors din natură spre cuplu: *Pe umeri cade-ne și-n gene. // Ne cade-n gură când vorbim, / și-n ochi când nu găsim cuvântul*.

Tensiunea este reasumată (în momentul epiforic) prin proiecția în amintire a prezentului, dintr-o perspectivă a viitorului.

Ne-om aminti cândva târziu
de-această amintire simplă,
de-această bancă unde stăm,
tâmplă fierbinte lângă tâmplă.

Clipa de acum este văzută, astfel, printr-o buclă temporală, condensând cele trei axe ale temporalității: trecut, prezent și viitor. În acest fel, tensiunea este neutralizată și la nivelul temporalității, în raport cu adverbul *niciodată*, care cumula negând axele temporalității. Ieșirea din tensiune se realizează prin proiectarea cuplului în viitor, prin amintire și schematizarea unei temporalități poetice subiective.

Identificăm, astfel, o suprapunere a două perspective aparținând eului liric, dar în momente temporale diferite. Dubla perspectivă implică o dublă trăire, simultană, a prezentului: ca prezent propriu-zis (actual), dar și ca timp pierdut, trecut (din perspectiva viitorului). Prin această deplasare temporală a perspectivei, prezentul e perceput ca un timp final, cu închideri și distanțări, e transformat în trecut prin plasarea punctului de vedere într-un viitor dinspre care prezentul devine trecut, prin fixarea altor repere de temporalitate.

[1] Într-o abordare semiostilistică de mare rafinament și profunzime, Ileana Oancea remarca faptul că în poezia lui Lucian Blaga erosul are o „semnificație existențială", stând sub semnul „misterului absolut al existenței": „ca participare la substanța originară a lumii, iubirea nu mai este un eveniment pur biografic, ci, esențializată, ea este o trăire a eului smuls din contingent și integrat marilor ritmuri ale universului." (Oancea 1999, 65).

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

Poezia creează, astfel, la nivelul sensului instituit, o esență semnificativă metaforică inedită, care surprinde ipostaza ființei umane de a fi supusă inevitabil unui drum unic, orientat în permanență de fiecare alegere care omite, inevitabil și concomitent, virtualități, posibilități-imposibile („păduri ce ar putea să fie / și niciodată nu vor fi").

5. Concluzii

Viziunea blagiană asupra metaforei oferă importante deschideri în interpretarea textului literar din perspectivă poetico-stilistică, deoarece acest demers interpretativ presupune o abordare funcțională care vizează atât identificarea și interpretarea categoriilor lingvistice (ca entităţi semnificaţionale deja create în vorbire, aşadar, ca unităţi pre-textuale, deja date în şi prin tradiţia idiomatică) și a modalităților textuale de instituire a sensului, cât și descoperirea funcțiilor semantice dincolo de expresia textuală, funcții care sunt orientate spre finalitatea specifică textualității literare, cea a creației de lumi poetice. Iar teoria blagiană a metaforei revelatoare constituie, așa cum am văzut, un important fundament pentru înțelegerea actului poetic ca „act revelator", prin care se instituie lumea poetică, esențial metaforică.

Investigarea unicității modalităților discursiv-textuale, adică a formei discursive (care este în viziunea lui L. Blaga ea însăși metaforică) relevă unicitatea sensului poetic și, implicit, a lumii poetice instituite, așa cum am încercat să demonstrăm.

Demersul poeticii și al stilisticii este tocmai acela de a descoperi unicitatea modalităților discursiv-textuale prin care se creează unicitatea sensului poetic (lumea textului).

Referințe bibliografice

Blaga, Lucian. 1937/1994. *Geneza metaforei şi sensul culturii*. Bucureşti: Editura Humanitas.

Boc, Oana. 2007. *Textualitatea literară şi lingvistica integrală. O abordare funcţional-tipologică a textelor lirice ale lui Arghezi şi Apollinaire*. Cluj-Napoca: Editura Clusium.

Boc, Oana. 2015a. *Le statut typologique spécial du texte 'poétique' – une approche de la perspective théorique d'Eugeniu Coseriu*, în *OLTRE SAUSSURE. L'eredità scientifica di Eugenio Coseriu. Atti del IV Convegno Internazionale Università degli Studi di Udine* (a cura di Vincenzo Orioles e Raffaella Bombi). Udine: Franco Cesati Editore, p. 133-141.

Boc, Oana. 2015b. *Aspecte ale definirii textului literar din perspectiva lingvisticii lui E. Coşeriu*, în *Caietele Sextil Puşcariu I. Actele Conferinţei Internaţionale „Zilele Sextil Puşcariu*", Ediţia I, Cluj-Napoca, 12-13 septembrie, 2013. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", p. 19-28.

Boc, Oana. 2018. *De la cuvânt la text. Poezia și viziunea lumii*, în „Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica", nr. 19, tom 1, p. 220-230.

Borcilă, Mircea. 1987. *Contribuţii la elaborarea unei tipologii a textelor poetice*, în „SCL" (XXXVIII), nr. 3, p. 185-196.

Borcilă, Mircea. 1996. *Bazele metaforicii în gândirea lui Lucian Blaga*, în „Limbă şi literatură", I, 1996, p. 28-39.

Borcilă, Mircea. 1997a. *Între Blaga şi Coşeriu. De la metaforica limbajului la o poetică a culturii*, în „Revista de filosofie", XLIV, nr.1-2, p. 147-163.

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)

Borcilă, Mircea. 1997b. *Dualitatea metaforicului şi principiul poetic*, în *Eonul Blaga. Întâiul veac. Culegere de lucrări dedicată Centenarului Lucian Blaga (1895 -1995)*. Bucureşti: Editura Albatros.
Borcilă, Mircea. 2002. *Lingvistica integrală şi fundamentele metaforologiei*, în „Dacoromania", VII – VIII, 2002 – 2003, Cluj-Napoca, p. 47-77.
Coseriu, Eugenio. 1971/1977. *Tesis sobre el tema "lenguaje y poesía"*, în Coseriu 1977, p. 201-207.
Coseriu, Eugenio. 1977. *El hombre y su lenguaje. Estudios de teoría y metodología lingüística.* Madrid: Editorial Gredos.
Coseriu, Eugenio. 1981/1997. *Linguistica del testo. Introduzione a una ermeneutica del senso.* Roma: La Nuova Italia Scientifica.
Coşeriu, Eugenio. 2004. *Prelegeri şi seminarii la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu*, Texte consemnate, cuvânt înainte şi anexă de Doina Constantinescu. Sibiu: Editura Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu.
Coșeriu, Eugeniu. 2009. *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală.* Antologie, argument, note, bibliografie și indici de Dorel Fînaru. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".
Oancea, Ileana. 1999. *Poezie și semioză*. Timișoara: Editura Marineasa.
Petrescu, Ioana Em. 1989. *Eminescu şi mutaţiile poeziei româneşti*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
Renzi, Lorenzo. 2000. *Cum se citeşte poezia*. În românește de George Popescu, Constanța: Editura Pontica.
Sartre, Jean-Paul. 1948. *Qu'est-ce que la littérature?*. Paris: Gallimard.

BDD-A31428 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:40 UTC)